

Kun je iets vertellen over de opzet van het boek?

‘Het boek is verdeeld in vier delen en bestaat uit twaalf hoofdstukken. In deel A staan de eerste lesdag, het gebruik van het leslokaal en het taalgebruik centraal. Door deze thema’s in de eerste hoofdstukken te behandelen, benadruk ik het belang van het werken in de klas. Deel B gaat over het onderwijzen van de taal waarbij allerlei vaardigheden aan bod komen en ook het vocabulaire, de functies, de grammatica en als laatste de uitspraak. Onderdeel C behandelt de interpretatieve en expressieve vaardigheden en de integratie van beide. Onderdeel D tenslotte, gaat over de correctie, de planning en opzet van de lessen en hoe je het leren buiten de les kan bevorderen. Ieder hoofdstuk begint met een aantal vragen. Ik heb me ingeleefd in de lezer en me afgevraagd op welke vragen ik een antwoord zou willen hebben. Bijna ieder hoofdstuk begint met wat theorie en geeft vervolgens een aantal ideeën en activiteiten die in de les te gebruiken is.’

Wat is voor jou de belangrijkste reden om docent te willen blijven zijn?

‘Geloven in wat je doet is het allerbelangrijkste. En verder willen doorgaan met onderzoeken, studeren en oefenen om manieren te ontdekken om mijn leerlingen beter te leren leren, in contact blijven met de Spaanse taal, die mij aangenaam blijft verrassen. Als docent leer je allerlei mensen kennen. Ik vind het een voorrecht om met jongere mensen om te gaan, dat houdt me jong. Ik zou nog wel honderd andere redenen kunnen bedenken.’

Ik bedank Encina voor het interview en kijk nog even naar de kaft. De achterkant heeft een aantal vragen met *multiple choice*-antwoorden. Vraag 3 is ‘waarom heb je het boek gekocht?’ met als mogelijke antwoorden: a) ik moet mezelf als docente weer even opruimen, b) ik wil ideeën voor mijn lessen, c) ik heb geen idee waar ik moet beginnen met doceren, d) ik zat erover te denken om te stoppen met lesgeven. Bij vraag 4, ‘wat kost dit boek?’ kun je kiezen uit: a) weinig voor wat je eruit kunt halen, b) teveel voor wat een docent verdient, c) evenveel als een uur privéles, d) evenveel als 200 fotokopiën. Wie antwoord wil, moet het boek raadplegen. Ik kan het van harte aanbevelen.

¿Cómo ser profesor a y querer seguir siéndolo? Principios y práctica de la enseñanza del español como segunda lengua; libro de referencia para profesores y futuros profesores. Edelsa Grupo Didascalía, Madrid 1994, isbn 84 7711 071 9.

Het boek is in Duitsland door uitgeverij Langescheidt uitgebracht onder de titel *Spanisch, ganz praktisch*.

INTERVIEW

Gert Rijlaarsdam

Wat eraan vooraf ging

JOKE RODRIGUES PEREIRA

‘Tussen 1974 en 1980 volgde ik de lerarenopleiding Nederlands (tweedegraads) en Frans (derdegraads) aan de VLVU in Amsterdam. Ik vond het een leuke opleiding, liep er stage, en werkte daarnaast om in het levensonderhoud te voorzien. In die tijd waren de arbeidsmarktprospectieven in het onderwijs niet zo goed. Daarom bleef ik bij mijn studentenbaan werken, ook na mijn afstuderen. Dat werd later een functie als beleidsmedewerker bij een organisatie die de sociale verzekeringswetten coördineert.

Het was verantwoordelijk werk, met prettige collega’s en veel teamwerk, maar na twintig jaar ging ik me toch afvragen of ik dat nog eens twintig jaar wilde doen. Ik wilde wel wat anders. Maar wat? Het schoot me te binnen dat ik nog diploma’s had: een tweede- en een derde-

In het voorjaar van 1999 volgden zo'n twintig bevoegde docenten een cursus voor herintreders. Sommigen hadden het leraarsberoep nooit uitgeoefend, hadden ander werk gedaan en waren werkloos geraakt, of voelden een late roeping om het onderwijs in te gaan. Anderen hadden wel eens voor de klas gestaan, maar hadden daarna een andere loopbaan gekozen. Weer anderen waren in het onderwijs vastgelopen, en hadden behoefte aan didactische steun om weer volwaardig aan het onderwijs deel te nemen. Gert Rijlaarsdam sprak met Joke Rodrigues Pereira en Joke Duim.

Joke Rodrigues Pereira brak weloverwogen een loopbaan in het bedrijfsleven af en blies haar twintigjarige, slapende onderwijsbevoegdheid nieuw leven in om leerlingen te helpen zich voor te bereiden op de maatschappij. Joke Duim is een laatbloeier, die op de 'avondschoon' ontdekte dat zij een hart voor het onderwijs had.

LATE ROEPINGEN

graadsbevoegdheid. Onderwijs geven, dat sloot meer aan bij mijn wensen om concreet met mensen bezig te zijn. Maar ik had geen idee hoe de arbeidsmarkt eruit zag. Op een open dag van de Hogeschool van Amsterdam adviseerde een docent me om de tweedegraads deeltijdopleiding Nederlands te doen. Ik wou de vakdidactiek en vakinhoud ophalen. Zelf dacht ik dat het verstandig was om een stage te gaan lopen. Zo kon ik ervaren of ik wel les kon geven. Ik had mijn baan nog, maar had een dag in de week vrij om stage te lopen.'

JOKE DUIM

'Mijn opleidingspatroon is anders, ik ben een laatbloeier. Ik deed de mavo toen ik tiener was, en pas later, toen ik al twee kinderen had, ben ik me gaan ontplooien. Op de avond-havo merkte ik dat ik leren leuk vond. Dat is een aardige gewaarwording: je kijkt als volwassene heel

anders tegen leren aan dan als tiener. Ik had er een paar heel goede docenten en ik vond het knap wat die deden om ons verder te helpen. Die avond-havo is voor mij heel belangrijk geweest om me dat bewust te worden. Dit vond ik zo leuk, hier wilde ik wel verder mee.

Achteraf besef ik pas dat in het onderwijs gaan, er misschien al veel langer in zat bij mij. Onlangs herinnerde ik me dat ik twintig jaar geleden een beroepskeuzetest deed, en dat er toen al uitkwam dat ik geschikt zou zijn voor het onderwijs. Ik weet nog dat ik toen dacht: "Wat, ik? Ik geschikt voor het onderwijs? Die test deugt niet!" Maar kennelijk kruipt het bloed toch waar het niet gaan kan, want vrienden en kennissen zeiden al tegen me toen ik op die avond-havo zat, dat ik zo enthousiast over de stof praatte die daar aan de orde kwam. Echt de juf, zeiden ze. Op een gegeven moment besef je dan: ja, het onderwijs past mij wel.

Ik heb me ingeschreven op de deeltijdopleiding tweedegraads voor het vak Engels. In 1995 was ik klaar: ik kon voor de klas. Ik had tijdens de opleiding gekozen voor een stage in het volwassenenonderwijs omdat ik op zo'n school als mijn avond-havo terecht wilde komen. Dat was mijn ideaal. Na de opleiding ben ik in duizend-en-één baantjes in het volwassenenonderwijs gerold. Heel leerzaam, kleine groepen, meestal gemotiveerde leerlingen, maar een heel onzeker bestaan. Een uurtje hier, een uurtje daar, een contractje zo, en elke keer maar weer zien hoe je aan wat uren kwam.

Op een gegeven moment heb ik toch de stap naar het jongerenonderwijs gemaakt, puur uit noodzaak: in het volwassenenonderwijs was er geen perspectief. Vijf weken zou ik invallen op een vbo-mavo school. Het werden vijf maanden. Ik sliep slecht, kreeg maagklachten, was aan de pillen. Na ongeveer acht weken was er eens iemand op die school die kwam vragen hoe het ging. Geen begeleiding, geen ondersteuning, helemaal niets. En ik had nog nooit met zulke kinderen gewerkt, want in de opleiding had ik alleen stage gelopen in het volwassenenonderwijs. Het was zo ontzettend moeilijk. Ik had op dat moment geen idee wat er eigenlijk aan de hand was, ik ging gewoon maar dóór. Maar op een gegeven moment hoorde ik dat mijn tempo te hoog was, dat ik teveel eiste van die kinderen. Het was zo naar en zo akelig dat ik na die vijf maanden dacht, "dit moet ik voorlopig niet doen". Ik was het goed zat.'

De herintrederscursus

JOKE RODRIGUES PEREIRA

'In hetzelfde najaar van 1998 dat ik stage liep en de opleiding deed, kwam het bericht dat het arbeidsbureau een cursus voor herintreders organiseerde. Dat leek me beter dan de deeltijdopleiding: dan verkeerde je onder gelijkgestemden, met dezelfde doelen en ambities, met mensen die echt het onderwijs in wilden.

Bij die cursus mocht je geen baan hebben, ik moest dus echt een keuze maken. Toch heb ik mijn baan opgezegd. Ik gaf mezelf een *sabbatical leave* van zes maanden: in september zou ik dan wel weer zien. Ik had het geluk dat ik die zes maanden eruit kon: ik had een goede baan, had gespaard, mijn partner had een baan, dus financieel gaf dat geen problemen.

De cursus voldeed heel goed. We vormden een enthousiaste groep, die elkaar prima opving. We deden veel didactische kennis op en liepen stage. Wat ik wel merkte, is dat niet alle didactische kennis goed aansloeg. Je was zo druk met je stage, die slokte je zo op, dat je voor andere zaken geen tijd en energie meer had.

Met drie anderen uit onze groep kreeg ik al gauw een vervangingsbaan aangeboden, en toen werd het nog erger. Heel praktische vragen zoals die over orde handhaven, kregen de overhand. Ik moet zeggen dat de opleiding daar goed op inspeelde. Het was de eerste keer dat ze zo'n cursus gaven, maar ze probeerden echt in te gaan op onze vragen.

Dat ik een kleine onderwijsbaan had naast de cursus was een groot pluspunt: ik had nu met een echte school, echte klassen, echte problemen te maken. Het was enorm zwaar, al waren het maar een paar lessen. Ieder van ons verkeerde op de rand van ophouden. Je had supervisie, vakdidactiek en onderwijskunde, en je stak heel veel tijd en energie in het voorbereiden van je lessen. Die supervisie was heel erg goed. Van tijd tot tijd stilstaan en afstand nemen, dat mis ik nu in mijn baan heel erg. Maar we zijn allemaal gebleven, we hebben elkaar heel erg gesteund, en hebben gemerkt dat het een bijzonder goede ervaring is geweest dat wij een vervangingsbaan hadden. We zijn in september op een nieuwe school begonnen, met veel ervaring in de tas. De anderen zonder vervangingsbaan waren in september even ver als wij in april. Die hebben nu de sores. Wij zijn een stapje verder. En dat voelt goed!'

JOKE DUIM

'Op een gegeven moment kreeg ik een brief van het arbeidsbureau. Dat ik nog ingeschreven stond, dat ik bevoegd docente Engels was, maar volgens hun gegevens niet voor de klas stond. Of ik eens langs wilde komen voor een gesprek. Dat werd een heel goed gesprek. Ze begrepen heel goed dat die nare vijf maanden de drempel om weer klassen te nemen heel erg hoog maakte. En dat ik aan de andere kant heel graag het onderwijs in wilde, begrepen ze ook. Ze boden me aan om een herintrederscursus te doen. Eigenlijk viel ik buiten de regels, want dat kan alleen als je vijf jaar niet in het onderwijs gewerkt hebt, maar ik mocht de cursus toch doen. Voor mij was dat een uitkomst: dan zou ik kunnen leren om in het reguliere onderwijs les te geven, want dat had ik tijdens de tweedegraadsopleiding niet geleerd.

Op de cursus heb ik veel opgestoken. Je liep twee dagen stage, en je kreeg didactiek. Wat ik misschien wel het belangrijkste vond, was supervisie. Dat kregen we in groepjes van drie, en het klikte heel erg goed tussen ons drieën en de supervisor. Dat kunnen stilstaan bij wat je aan het doen bent, wat je gedaan hebt, hoe je je in de klas voelt en hoe je daarmee om kunt gaan, ik mis dat nu ik aan het werk ben wel het meest. Ik moet me steeds realiseren: sta stil, hol niet alleen vooruit.'

Schoolervaringen

JOKE RODRIGUES PEREIRA

‘Ik heb nu drie brugklassen en een drie havo-vwo, dertien lessen. Ik vind het heerlijk, het loopt goed, maar het is heel zwaar. Ik heb heel veel vragen. Het is lastig om in een brugklas van 32 leerlingen iedereen erbij te houden. Wat doe je als je ziet dat een paar leerlingen het niet bijbenen? Tempo, dat is echt moeilijk. Hoe hard, hoe langzaam moet je gaan? En waar moet ik heen met zulke vragen? Het duizelt je vaak allemaal! Het werken op een school is ook zoveel anders dan in het bedrijfsleven.

Het valt mij op dat er zo weinig teamwerk is op school. Iedereen werkt zich uit de naad, maar er is nauwelijks overleg, dus dan bedenk je je onderwijs maar weer alleen. En daarover heb je dan weer geen overleg of feedback. Op die manier kom je die cirkel niet uit. De voorzieningen zijn weinig professioneel. In het bedrijfsleven was dat toch heel anders, er waren daar genoeg faciliteiten en deskundige mensen die je helpen. Op een school ben je echter heel erg op jezelf aangewezen, en op vriendelijke hulp van een collega. Ik weet nog steeds niet hoe die school precies in elkaar zit, wat er wel en niet is in mijn sectie. Ik heb een avond besteed aan het maken van een stencil over de woordsoorten, op verzoek van de derde klas. Blijkt een collega al jaren zo’n stencil te hebben. Tijd om met elkaar te spreken heb je niet. Ja, in de pauzes, maar die zijn kort en vol, en daarna rent iedereen zijn lokaal weer in.

Ik ben nog niet tevreden over mezelf. Door de cursus weet ik nu van alles over de basisvorming, maar de werkelijkheid op school is zo anders. Ik zie geen zelfstandig werken op mijn school. Samenwerkend leren? Niets van gezien. Heel af en toe zie ik eens leerlingen bij een collega in een groepje zitten. De rest: klassikaal-frontaal. Vergeleken met twintig jaar geleden toen ik de lerarenopleiding deed is er echt niet veel veranderd. Ik vind dat heel jammer. Want vanuit het bedrijfsleven weet ik wat de eisen zijn die aan jonge mensen worden gesteld. Ik wil graag helpen leerlingen zich op die eisen voor te bereiden. Maar ik moet me tegelijk overeind houden, ik kan niet opeens in mijn eentje zelfstandig werken invoeren, dus ik werk toch voornamelijk klassikaal. Tot nu toe. Mijn collega’s adviseren me dat ook. Later, zeggen ze, als je gewend bent, kun je andere werkvormen kiezen. Maar zelf doen zij dat nauwelijks. Ook onderwijs in spreekvaardigheid in de brugklas vind ik nog moeilijk. In de derde ben ik daar wel mee begonnen en dat gaat best goed. Misschien moet ik me erbij neerleggen dat alles niet in één keer kan. Maar ik wil het zo ontzettend graag allemaal doen. En ik ben bang dat als ik er nu niet mee start, ik er nooit aan toe kom.’

JOKE DUIM

‘Het is hard werken. Negen lessen, op twee dagen, daar ben ik gemiddeld toch zeker zo’n drie dagen per week mee in de weer. Ook al omdat ik geen parallelklassen heb en ik dus alles nieuw moet voorbereiden uit een onbekend schoolboek. De laatste weken probeer ik mijn werktijd wat in toom te houden. Veel op school doen lijkt erg goed te helpen. Ik heb op woensdag en donderdag les, en dan blijf ik de woensdagmiddag op school om mijn voorbereiding voor de donderdag te doen. Dan ga ik opgeruimd naar huis. Dat bevalt me wel.’

Wij zijn blijvertjes

JOKE RODRIGUES PEREIRA

‘Ik weet wel zeker dat ik in het onderwijs blijf. Ik heb absoluut geen spijt van mijn overstap. Ik zou wel meer concrete ondersteuning willen bij mijn professionalisering. Misschien dat ze vanuit de herintrederscursus wat gaan ondernemen. Hele concrete lesideeën zou ik willen bespreken met collega’s, bijvoorbeeld over spreekvaardigheid of samenwerkend leren. Dan direct uitproberen in je lessen en daarna ervaringen uitwisselen. Dat zou je ook op je school met je sectie moeten kunnen doen. Gewoon tijd nemen om een idee te bespreken, uit te voeren en na te bespreken. Een soort supervisie op je werk, dat lijkt me handig, efficiënt en prettig. Er zou tijd en ruimte voor zoiets gereserveerd moeten worden.

Al is het zwaar, ik blijf. Met dertien uur heb ik een vrijwel compleet volle werkweek. Mijn avonden zijn goed gevuld. Soms als ik ’s avonds bezig ben, kijkt mijn man naar me en vraagt dan of dit het is wat ik wou. En ja, ik wil dit. Ik hoop dat ik het meemaak dat de school als organisatie professionaliseert. Natuurlijk zijn er dan extra middelen nodig en natuurlijk moet de politiek dat willen. Het is toch heel raar dat een bedrijf dat krentenbollen de markt op stuurt meer kan investeren in zijn ‘professionalisering’ dan een school die leerlingen de arbeidsmarkt op stuurt? Al ben ik kritisch, het is zulk dankbaar werk, leerlingen helpen op weg naar hun volwassenheid. Mijn kritiek dempt mijn enthousiasme niet! Ik wil doorgroeien als leraar, om mijn taak steeds beter te vervullen. Samen met anderen.’

JOKE DUIM

‘Ik weet nu vrijwel zeker dat ik in het onderwijs blijf. Ik ben nu nog aan het groeien. Negen lessen zijn voorlopig genoeg. Later mogen het er best wat meer zijn, maar nu moet ik ruimte hebben. Op dit Grafisch Lyceum wil ik best nog een tijdje werken: ik word hier heel goed ondersteund met een wekelijks gesprek van een of twee uur, en de collega’s zijn super aardig en behulpzaam. Ik was hier heel snel thuis en dat is heel prettig.’